

prioritet i den økonomiske politik. Resultatet vil givetvis blive, at flere og flere arbejdsløse bliver mere og mere ubrugelige i produktionen og går menneskeligt til grunde.

Alle er enige om, at det er vanskeligt at få en beskæftigelsesfremmende ekspansion i gang. Når vi kun kan forbedre konkurrenceevnen med 1-2 pct. om året, er der selvfølgelig tale om et »langt, sejt træk«. Men det bør ikke få os til at nedprioritere målet.

*Bent Rold Andersen
Kindhestegade, Næstved*

Svar

Bent Rold Andersen (BRA) tillægger mig en række synspunkter, jeg ikke har fremsat i artiklen. Jeg nedprioriterer under ingen omstændigheder målsætningen om at nedbringe arbejdsløsheden. Min hovedpointe er blot, at dette ikke alene lader sig gøre ved at føre traditionel efterspørgselsstimulerende politik. Der er efter min mening ingen tvivl om, at vi har et væsentligt strukturelt arbejdsmarkedsproblem i Danmark. Dette er i øvrigt veldokumenteret bl.a. i Hvidbogen om arbejdsmarkedet og i vismandsrapporten fra juni 1988.

En grundig gennemgang af strukturproblemerne findes i disse to publikationer. Jeg har derfor heller ikke i mit foredrag medtaget sådanne velkendte analyser til støtte for min argumentation. I stedet var figur 6 medtaget for at give »indikation« af strukturproblemet. Hovedbudskabet er, at der i løbet af 1970'erne skete et skift opad i det arbejdsløshedsniveau, som er det kritiske punkt for så vidt angår flaskehalsproblemer og tiltagende lønglidning. Det kritiske arbejdsløshedsniveau ligger helt klart tættere ved 8 pct. end ved 2-3 pct.

Fra begyndelsen af 1970'erne til begyndelsen af 1980'erne skiftede arbejdsløshedsniveauet opad uden klar tendens til lønacceleration eller lønreduktion. I figuren kommer dette til udtryk ved, at kurven over tiden krydser den lodrette akse, som svarer til uændret lønstigningstakt, ved stadigt højere arbejdsløshedsniveau. Dette antyder en strukturel forværring. Udviklingen i 1980'erne er derimod mere konjunkturbestemt. Figuren giver da også »en indikation« af, at konjunkturrelle ændringer i arbejdsløsheden

vil udspille sig omkring det relative høje arbejdsløshedsniveau på op imod 8 pct. BRA forudser da også, at det vil være vanskeligt at nå ned til en arbejdsløshed på 2-3 pct. i 1990'erne uden flaskehalsproblemer og lønglidning. Det har imidlertid, som nævnt ovenfor, været sådan siden begyndelsen af 1980'erne.

Den strukturelle forværring, der fandt sted i 1970'erne, synes derfor desværre ikke at være redresseret i 1980'erne trods en pæn stigning i beskæftigelsen. I modsætning til BRA mener jeg, at situationen i 1987 tydeligt illustrerer dette, når der tages hensyn til, at der ofte vil være en vis tidsmæssig forskydning mellem fald i ledigheden og accelererende løn. Det er netop af den grund, at det ikke er tilstrækkeligt »straks at lade ekspansionen komme de arbejdsløse til gode« (BRA). I praksis kan dette tillige være vanskeligt uden videre som følge af, at der ofte er manglende sammenfald mellem kvalifikationer hos den arbejdsløse og kravene til den efterspurgte arbejdskraft. Endvidere er forholdet mellem marginalproduktivitet og løn ofte relativt dårligere for arbejdsløse end for allerede beskæftigede.

Netop derfor må vi sætte ind med strukturelle forbedringer på arbejdsmarkedet. BRA gør sig tilsvarende overvejelser i sin kommentar. Jeg har i mit foredrag nævnt en række strukturelle forhold af betydning (se *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 1989, s. 282 og 287). I *Økonomisk Oversigt februar 1990* fra Økonomiministeriet omtales strukturpolitiske tendenser i OECD-landene på (blandt andet) arbejdsmarkedet. Afslutningsvis vil jeg understrege, at jeg er fuldt ud enig med BRA i, at vi ikke bør nedprioritere målet om at reducere arbejdsløsheden. Analysen i mit foredrag er jo netop et forsøg på at klarlægge, hvilken økonomisk politik der bedst egner sig til at bekæmpe arbejdsløsheden.

*Niels Helveg Petersen
Økonomiministeriet*

Replik

Uenigheden går på, hvor langt arbejdsløsheden kan bringes ned ved stimulation af efterspørgslen, uden at dette i sig selv medfører en accelererende lønudvikling.

prioritet i den økonomiske politik. Resultatet vil givetvis blive, at flere og flere arbejdsløse bliver mere og mere ubrugelige i produktionen og går menneskeligt til grunde.

Alle er enige om, at det er vanskeligt at få en beskæftigelsesfremmende ekspansion i gang. Når vi kun kan forbedre konkurrenceevnen med 1-2 pct. om året, er der selvfølgelig tale om et »langt, sejt træk«. Men det bør ikke få os til at nedprioritere målet.

*Bent Rold Andersen
Kindhestegade, Næstved*

Svar

Bent Rold Andersen (BRA) tillægger mig en række synspunkter, jeg ikke har fremsat i artiklen. Jeg nedprioriterer under ingen omstændigheder målsætningen om at nedbringe arbejdsløsheden. Min hovedpointe er blot, at dette ikke alene lader sig gøre ved at føre traditionel efterspørgselsstimulerende politik. Der er efter min mening ingen tvivl om, at vi har et væsentligt strukturelt arbejdsmarkedsproblem i Danmark. Dette er i øvrigt veldokumenteret bl.a. i Hvidbogen om arbejdsmarkedet og i vismandsrapporten fra juni 1988.

En grundig gennemgang af strukturproblemerne findes i disse to publikationer. Jeg har derfor heller ikke i mit foredrag medtaget sådanne velkendte analyser til støtte for min argumentation. I stedet var figur 6 medtaget for at give »indikation« af strukturproblemet. Hovedbudskabet er, at der i løbet af 1970'erne skete et skift opad i det arbejdsløshedsniveau, som er det kritiske punkt for så vidt angår flaskehalsproblemer og tiltagende lønglidning. Det kritiske arbejdsløshedsniveau ligger helt klart tættere ved 8 pct. end ved 2-3 pct.

Fra begyndelsen af 1970'erne til begyndelsen af 1980'erne skiftede arbejdsløshedsniveauet opad uden klar tendens til lønacceleration eller lønreduktion. I figuren kommer dette til udtryk ved, at kurven over tiden krydser den lodrette akse, som svarer til uændret lønstigningstakt, ved stadigt højere arbejdsløshedsniveau. Dette antyder en strukturel forværring. Udviklingen i 1980'erne er derimod mere konjunkturbestemt. Figuren giver da også »en indikation« af, at konjunkturrelle ændringer i arbejdsløsheden

vil udspille sig omkring det relative høje arbejdsløshedsniveau på op imod 8 pct. BRA forudsiger da også, at det vil være vanskeligt at nå ned til en arbejdsløshed på 2-3 pct. i 1990'erne uden flaskehalsproblemer og lønglidning. Det har imidlertid, som nævnt ovenfor, været sådan siden begyndelsen af 1980'erne.

Den strukturelle forværring, der fandt sted i 1970'erne, synes derfor desværre ikke at være redresseret i 1980'erne trods en pæn stigning i beskæftigelsen. I modsætning til BRA mener jeg, at situationen i 1987 tydeligt illustrerer dette, når der tages hensyn til, at der ofte vil være en vis tidsmæssig forskydning mellem fald i ledigheden og accelererende løn. Det er netop af den grund, at det ikke er tilstrækkeligt »straks at lade ekspansionen komme de arbejdsløse til gode« (BRA). I praksis kan dette tillige være vanskeligt uden videre som følge af, at der ofte er manglende sammenfald mellem kvalifikationer hos den arbejdsløse og kravene til den efterspurgte arbejdskraft. Endvidere er forholdet mellem marginalproduktivitet og løn ofte relativt dårligere for arbejdsløse end for allerede beskæftigede.

Netop derfor må vi sætte ind med strukturelle forbedringer på arbejdsmarkedet. BRA gør sig tilsvarende overvejelser i sin kommentar. Jeg har i mit foredrag nævnt en række strukturelle forhold af betydning (se *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 1989, s. 282 og 287). I *Økonomisk Oversigt februar 1990* fra Økonomiministeriet omtales strukturpolitiske tendenser i OECD-landene på (blandt andet) arbejdsmarkedet. Afslutningsvis vil jeg understrege, at jeg er fuldt ud enig med BRA i, at vi ikke bør nedprioritere målet om at reducere arbejdsløsheden. Analysen i mit foredrag er jo netop et forsøg på at klarlægge, hvilken økonomisk politik der bedst egner sig til at bekæmpe arbejdsløsheden.

*Niels Helveg Petersen
Økonomiministeriet*

Replik

Uenigheden går på, hvor langt arbejdsløsheden kan bringes ned ved stimulation af efterspørgslen, uden at dette i sig selv medfører en accelererende lønudvikling.

Økonomiministeren mener, at det kritiske punkt nås allerede ved en arbejdsløshedsprocent på 8. Han støtter sig her til en kurve, baseret på historiske data. Ministeren tolker kurven som et udtryk for beliggenheden af den arbejdsløshedsprocent »der er forenelig med uændret lønstigningstakt«.

Sådan kan kurven ikke tolkes. Den ikke blot store, men *meget store* variationsbredde i lønstigningstakten ved *alle* arbejdsløshedsprocenter viser, at der historisk set ikke har været nogen nær sammenhæng mellem arbejdsløshed og lønacceleration. Derfor kan kurven heller ikke bruges til at påvise en bestemt arbejdsløshed, der er »forenelig« med lønstabilitet. Uanset hvor høj eller lav, arbejdsløsheden bliver, må vi forvente svingninger i lønstigningstakten. Ved arbejdsløshedsprocenter over 4 har vi imidlertid, som

det ses af kurven, kun ét eksempel på en rigtig kraftig lønacceleration, nemlig 1987. Lønstigningen netop i det år skyldtes ikke en usædvanlig stor lønglidning, men sammenbrud af arbejdsgiverfronten ved overenskomstforhandlingerne. 1987 kan ikke bære et udsagn om, at 8 er den minimale arbejdsløshedsprocent, der er forenelig med lønstabilitet.

Spørgsmålet er ikke, om der er stivheder og strukturproblemer på arbejdsmarkedet. Det er der. Og det er veldokumenteret. Det er derimod ikke dokumenteret, at disse strukturproblemer forhindrer arbejdsløsheden i at komme ned under 8 pct. Tværtimod er det sandsynliggjort, bl.a. i vismandsrapporten fra juni 1988, at den langvarigt høje arbejdsløshed i sig selv medvirker til at skærpe strukturproblemerne.

Bent Rold Andersen